

Porro eum devovet in hebr. v. 19 *siccitas et calor rapiunt aquas nivium, ita infernus (eos rapiat) qui peccaverunt*¹ (cf. *Mar. Malv. W. Zsch. P.*); imprecatio similis est Ps. 67, 3 *sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei* (cf. *Pin.*). Alio modo *vulg.* v. 19 « *ad nivium calorem transeat ab aquis nivium, et usque ad inferos peccatum illius* »; — i. e. ab una calamitate rapiatur in aliam eamque acerbiorum, et usque ad inferos comitetur eum poena peccati (cf. *Cord. Tir.*), vel: per omnia poenarum genera rapiatur, quae ignis et aquae metaphora designantur (*Malv.*). Atque, ait, istae poenae nulla misericordia mitigentur: v. 20 « *obliscatur eius misericordia; dulcedo illius vermes; non sit in recordatione sed conteratur quasi lignum infructuosum* »! — « est poetica prosopoeia quasi dicat: nemo eius miseretur, adeo ut ipsa misericordia videatur eius oblita, illique esse immisericos » (*Cord.*); auferantur ab ipso omnia, voluptates, vita, etc. ita ut nihil nisi foeda sepulchri corruptio et vermes ei relinquantur (cf. 17, 14), vel vermes in sepulchro pro vitae dulcedine succedant eique sint deliciae (*Mar. Men.*); memoria autem eius omnino oblivione obruatur, excindatur ut arbor inutilis. In hebr. *obliscatur eius vulva* (i. e. ipsa mater²), *dulcedo (edulia³) eius vermes, non memorabitur, sed frangetur sicut arbor iniquitas*.

Iure autem hisce diris est devovendus; v. 21 « *pavit enim sterilis quae non parit et viduae bene non fecit* »; — i. e. depavit, depastus est, spoliavit steriles, ope scilicet filiorum et defensione destitutas, viduasque afflixit (cf. *Cod. Pin. Cord. Vav. Tir.*), est enim etiam in sermone classico *pascere et pasci* quandoque vastare, depopulari⁴.

Praeterea ipsis etiam potentibus iniustitiam et iniuriam intulit v. 22 « *detraxit fortes in fortitudine sua. Et cum steterit, non credit vitae suae* »; — i. e. vi et violentia fortes deiecit; et simulac improbus iste surgit (hebr.) vel insurrexit in aliquem, vel quamdiu stat, nemo vitae suae securitatem habet, nemo de vita bene sperare potest (cf. *Mar. Malv. I. Vat. Caiet.*). Haec interpretatio et contextui et verbis apta est; nam *credit* vel in universum sumi (homines credunt,

1. Eandem explicationem avertit de Rossi a R. Immanuel propositam.

2. רָחַם cf. 10, 18. Ex. 13, 12. Num. 3, 12. Is. 46, 3. Vocem S. Hier. sensu translati accepit, qui plurali רַחֲמִים inest.

3. Ita Fürst L., cf. פִּתְחֵי בֹתֵן בֹּתֵן. Alii a verbo פִּתְחֵי vel: eum gustant (eo delectantur) vermes (*Hirz. W. Del. Zsch.*), vel: corruptio eum dissolvit (*Hirz.*). Alii: dulcis ei est vermis (*Chald. Ros. Malv.*). Syrus: surit eos tinea (vermis); Syris enim et Arabibus est sorbere, absorbere, bibere (ita S. Ephr. ad h. l. et cf. Bernstein, Lex. Syr.), quam significationem forte etiam voci hebr. vindicare debemus (cf. W.).

4. Hebr. רָצַע explicabilis, uti Mich. 5, 5, eadem ratione (*W. Hirz. Del. Zsch. P.*), cf. 20, 26; vel, quod aliis praeplacet, = רָצַע confringere, conterere (*Chald. Malv. I. Ros. Hirz.*).

uti germanicum *man*) vel ex oppositione et sententiae nexu ad *adversarium* pertinere, in quem insurrexerit improbus, sane ab indole linguae hebr. et *vulg.* nullo modo est alienum (cf. *Kaulen, Handbuch z. Vulg.* p. 192). Sententia vero sic concepta magis *improbiter* effert, id quod Iobus h. l. certe vult, quam si cum *Vav.* explicamus: tantae est temeritatis, ut cum suae ipsius vitae periculo alios aggredi non dubitet.

Ad eundem sensum textus hebr. facillime refertur; est enim לָקַח *prendere, capere* (cf. infra 40, 20. Ps. 10, 9), *rapere, abripere* ad perniciem, mortem (cf. Ps. 28, 3. Ez. 32, 20) uti LXX vertunt κατέσφαζεν. Quare minime opus est, cum recentioribus alio prorsus sensu vertere: at (Deus) diu sustinet violentos vi sua; (talibus) surgit, etsi iam non de vita bene speraverit (cf. *W. Del. Hirz. Zsch. P.*) i. e. saepe improbus ex instanti periculo servatur, et divina protectione peculiari modo frui videtur.

Culpa vero eius augetur, quia felicitate a Deo concessa abutitur; ita v. 23 illum sensum exprimit, quem multi iam in v. 22 secundum hebr. cernere volunt; v. 23 in hebr. *dat ei securitatem et fulcritur et oculi eius super viam eorum* i. e. etsi impius iniuste agat, tamen fruatur prosperitate; Deus eum protegit; oculis quasi in viam illorum intentis eos a calamitate servare videtur. Vetus scilicet est Iobi querela, impios quasi sub peculiari Dei tutela prospere agere. Effert id animo aegro et non sine exaggeratione, provocatus et exacerbatus argumentatione Eliphaz; est enim acriter disputantium hyperbolis non parcere. *Vulg.* sensum hebraei textus generatim reddit, at eum magis ad impii culpam augendam inflectit.

Insuper longanimitate Dei in malum abutitur v. 23 « *dedit ei Deus locum poenitentiae et ille abutitur eo in superbiam; oculi autem eius sunt in viis illius* »; — i. e. et nihilominus talem Dei oculi protegent et servant a calamitate. Bene *Pin.* notat, benignitatem Dei, sub qua homo impune sinatur vivere, securitatem et confidentiam eleganter vocari in hebr., vulgatum vero interpretem id spectasse, hanc impunitatem et quasi inducias suae iustitiae Deum concedere propter poenitentiam agendam.

Et quali demum morte impii abripiuntur? Minime ruinis illis horrificis, quas Eliphaz vaticinatur, sed omnium aliorum sorte communi immo facili utuntur; ita v. 24 « *elevati sunt ad modicum et non subsistent et humiliabuntur sicut omnia et auferentur et sicut summitates spicarum conterentur* »; — i. e. hebr. lege et interpunge *elevati sunt; brevis et non sunt*, q. d. post vitam felicem sine morbi diuturnitate mortem obeunt (cf. 21, 13), *decidunt* i. e. morte abripiuntur sicut omnes alii; *sicut capita spicarum absconduntur*, ipsa comparatio mortem facilem, celerem post actatem maturam et bene valentem indicat (cf. *W. Hirz. Del. Zsch. P.*). Rem acu tetigit *Vav.* contra aliorum interpretationes haec scribens: « si praeter rem Iobum nolumus locutum, debet hoc velle, ut florentes et fortunati, licet im-

probi, integro saepe et stabili statu sint tota vita : qui tamen, sicut ceteri, concidant ad extremum et occumbant leto... quamdiu vivunt, secundum habent prosperitatis cursum et illam ipsam mortem exitumque felicitatis non praecipuum habent sed communem cum ceteris. Quod ait : *sicut summities spicarum* sic explicare licet, ut illos ipsos impios et fortunatos confecto vitae curriculo dicat tamquam maturas segetes in acervum proici, ut supra 3, 26 ». Ullimum hoc etiam rite *Cod.*

Disceptationi Iobus victor finem imponit, fidenter ex suis quaerens adversariis : v. 23 « *quod si non est ita? quis me poterit arguere esse mentitum et ponere ante Deum verba mea?* » — primum iam membrum interrogationem in se conclusam continet; nam Q potest esse particula interrogationis et h. l. sensus necessario est : *annon ita est, uti dixi? quis me mendacii convincet?* Nam nequit esse sensus : etiamsi res non ita eveniant, uti ego affirmo, tamen nemo potest me refutare¹. Ergo etiam lat. *si* interrogationis particula h. l. esse debet, uti verba in *vulg.* non uno in loco occurrit (cf. Matth. 12, 10. Luc. 22, 49. *Kaulen*, Handbuch z. V. p. 241); proinde scribendum : si non est ita? *ponere ante Deum* i. e. et quis potest verba mea ad Dei tribunal deferre eaque accusare ut vane et mendaciter prolata?

Ita textus lat. (cf. *Pin. Sa, Mar. Men. Tir.*); sim. *Syrus*; verum textus mas. et iam LXX et *Chald.* non legunt Q (ad Deum), verum Q *ad nihilum et; ebdm* i. e. quis verba mea ponet in nihilum, orationem meam confutat, inanem esse demonstrabit (cf. *Mar. Vav. Cod. Malb. W. Zsch. P. Le Hir*)?

Nota. Quae sententiae de 24, 18-25 ferantur, paucis explicandum est. *Primo* enim aliqui v. 18-21 ironice a Iobo dici et amicorum sententiam referri censent, quibus a v. 22 suam et veram sententiam opponat (cf. *Hirz.*). At certe nullum eiusmodi oppositionis vestigium apparet; id quod iam ex eo elucet, quod *secundo* alii *omnia* a v. 17-24 a Iobo ex amicorum mente afferri et perstringi putent, quae dein v. 25 brevi sed vehementer ab ipso reiecta negentur (cf. *Hitz.*). Alii *tertio* duplicem malorum sortem hoc loco a Iobo asseri volunt; Iobum scil. iam concedere, impios quandoque puniri (v. 18-24); attamen id unum urgere, eos *non semper* debitas luere poenas, verum etiam saepe a Deo protegi, longa vita et prosperitate donari (v. 22-25. cf. *Malb. W. Del. Zsch.*). Demum *B.* omnia, quae intra 24, 4-25 includuntur, solo v. 9 excepto, aliunde desumpta esse nec primitus ad librum Iob pertinuisse, ipso argumento probari censet; nam « deserticolae nec tam mali sunt, ut exemplum peccatorum impunitorum praebeant, nec tam boni,

1. Nam certe argutius : « vera quidem sunt, quae protuli; ceterum etsi longius a veritate exsulerent, nemo vestrum vel aliorum hominum posset verba mea falsitatis arguere et tamquam falsa in divinum rapere tribunal » (*Cart.*). Quare non? Et nam Iobus adeo insolenter et arroganter loqui censendus est? Mimime vero!

ut pro typo iustorum oppressorum haberi possint » etc., quare hos versus ex libro gnomico de rerum cursu depromptos et perperam cum libro Iob coniunctos esse conicit. At gratuito. Nam omnia illa optime cum argumento a Iobo tractato cohaerere, ipsa expositio supra data ostendit; describit enim Iobus, in quantum improbi tyrannidem exerceant et ad qualem miseriam alios redigant. Cur id alienum sit a libri argumento, haud facile dixeris; v. 9 neque cum antecedentibus neque cum sequentibus cohaerere *B.* asserit. Sed fallitur. Nam de improbis tyrannis eo in versu agi, ipsa res clamat. Iam vero quid mirum, si Iobus *afflictorum* sorte depicta denuo ad *affligentes* sermonem convertat et ulterius delineet, quibus iniuriis alios opprimant? Ceterum hos versus nullo pacto esse avellendos, iam ea probant, quae in *arg.* diximus et quibus disputationis *progressum* ostendimus. Hisce autem explicatio proposita per ipsam suam facilitatem et cohaerentiam commendatur et vindicatur. Quid enim magis ad Iobi contra amicos disputantis mentem, quam impios impune grassari, licet boni eorum punitionem exoptent? et quo argumento illorum doctrinam efficacius evertit?